

УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ ЖЕНА
Београд, 27. децембра 2011. г.
Број: 420.05.011-00-308/11

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ

У Београду, 27. децембра 2011. г.

Министарки, госпођи Снежани Маловић
Заменику министра, господину Војкану Симићу

с.с. Радној групи за израду Закона о бесплатној правној помоћи

ПРЕДМЕТ: Предлози за измене чланова у предложеном тексту Закона о бесплатној правној помоћи

Поштована госпођо Маловић,
Поштовани господине Симићу,
Поштовани чланови радне групе,

Аутономни женски центар, у складу са својим циљевима рада на залагању на успостављању што адекватнијег институционалног система заштите жена жртава партнерског насиља и њихове деце, доставља вам предлоге за измене и допуне радне верзије Закона о бесплатној правној помоћи.

При формулисању предлога и коментара руководиле смо се:

- осамнаестогодишњим искуством у раду са женама жртвама насиља у породици, које уз подршку и оснаживање, укључује и правно саветовање и заступање на суду од стране адвоката специјализованих за заступање жена жртава партнерског насиља,
- истраживањима актуелне правосудне праксе¹,
- Националном стратегијом за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима²,
- Националном стратегијом за превенцију и заштиту деце од насиља³
- Конвенцијом Савета Европе о превенцији и борби против насиља над женама и насиља у породици⁴
- Конвенцијом Савета Европе о Заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања⁵
- Конвенцијом о правима детета
- Резолуцијом 1714 (2010) и Препоруком 1950 (2010) Савета Европе - Деца која су сведоци насиља у породици

¹ погледати: http://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/istrazivanje_istrazivanje.pdf

² усвојена 1.4.2011. г., објављена у "Сл. гласник РС", бр. 27/2011

³ објављена у "Сл. гласник РС", бр. 122/2008

⁴ *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, доступна на сајту <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1772191&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>

- Смерницама Савета Европе о правосуђу приступачном деци (Guidelines on child friendly justice) – усвојене 17.11.2010.г.

- Општим протоколом о заштити деце од злостављања и занемаривања

- Општим протоколом о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима

- консултацијама са судијама и тужиоцима на стручним састанцима реализованим током од 2006. до 2011. године, у оквиру пројекта које смо реализовале,

- Закључним коментарима CEDAW Комитета упућеним Републици Србији јуна 2007. године (CEDAW/C/SCG/CO/1, параграф 21),

- и другим релевантним документима Уједињених нација, Европске уније и Савета Европе⁶

С поштовањем,

Vesna Mladenović
Вања Мацановић, адвокатица

Координаторка правног тима Аутономног женског центра

ПРЕДЛОЗИ И КОМЕНТАРИ

Чл. 11 не предвиђа решење када је тражилац бесплатне правне помоћи лице које није писмено и које не уме да прочита садржину изјаве нити да је потпише, а таквих лица је сада 3% у Србији.⁷

У чл. 16 сматрамо да треба **изменити тачку 1 става 1** тако да се право на бесплатну правну помоћ, у складу са Конвенцијом о правима детета, гарантује свој деци, у свим оним поступцима у којима се одлучује о неком њиховом праву (утврђивање или оспоравање очинства или материнства, промена личног имена, заштита права детета, и сл.).

Ст. 2 чл. 18 прописује да се примарна правна помоћ пружа без накнаде. Мишљења смо да овакво решење не уважава чињеницу да пружање почетних информација подразумева да пружалац посвети одређено своје време тражиоцу помоћи. У систему какав је сада у Србији, пружаоци примарне бесплатне правне

⁶ а) Детаљне студије Генералног секретара о свим видовима насиља над женама (A/61/122 i Add.1 i Add.1/Corr.1) <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-F6E4FF96FF9%7D/WPS%20A61122Add1.pdf>;

б) Извештај Експертске групе Уједињених нација о добрим праксама у законодавству у области насиља над женама [http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20\(final%2011.11.08\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20(final%2011.11.08).pdf);

с) Препорука Савета Европе Rec 2002/05 Комитета Министара државама чланицама о заштити жена од насиља [http://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/rec2002\(5\)_en.doc](http://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/rec2002(5)_en.doc)

д) Препорука Савета Европе R (85) 11 Комитета Министара државама чланицама о позицији жртава у оквиру кривичног права и процедуре http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_11e.pdf

⁷ Извор: Републички завод за статистику

<http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/ReportResultView.aspx?rptKey=indId%3d180203IND01%262%3d200200%266%3d1%2c2%2c3%2c4%2c5%2c6%2c7%2c8%2c9%2c10%2c11%2c12%2635%3d6%2c7%2c8%2623%3d0%2c1%2c2%26sAreaId%3d180203%26dType%3dName%26lType%3dSerbi>

помоћи су правници у општинским службама правне помоћи или у органу старатељства, који су истовремено и запослени у тим службама и примају редовну месечну плату за свој рад, што говори о томе да са тај рад плаћа. Са друге стране, организације цивилног друштва такође пружају примарну бесплатну правну помоћ, и за такву врсту услуге ангажују правнике волонтере који за свој волонтерски рад ипак примају неку скромну надокнаду. Нереално је очекивати да ће неко, чак и волонтерски, пружати ову врсту услуге без икакве, макар симболичне, накнаде.

Предлажемо да се чл. 23 измени у целости јер не одговара реалности. Писање тужби, поднесака и осталих писмена као облик секундарне бесплатне правне помоћи не треба бити искључиво везано за адвокате као пружаоце, с тога што данас у Србији постоји велики број дипломираних правника, пружалаца те врсте бесплатне правне помоћи, који ту услугу пружају као запослени у општинским службама правне помоћи, центрима за социјални рад, синдикатима и организацијама цивилног друштва. Писање поднесака истовремено представља и најважнији део рада на Правним клиникама факултета у Србији где је рад студената менторисан од стране професора, судија и адвоката који учествују у раду Правних клиника.

Сматрамо да би чл. 23 требало повезати са ст. 2 чл. 18. из разлога што тражиоци бесплатне правне помоћи, уколико се обрате једном изабраном пружаоцу, они ће од тог пружаоца најчешће захтевати и примарну бесплатну правну помоћ и секундарну у делу који се тиче давања конкретног правног савета везаног за конкретан случај и састављање писмена. Омогућавањем да се ове услуге споје, накнада за рад пружаоца би могла да се обрачуна по испостављеној спецификацији пружених правних услуга.

Адвокати који су пријављени на листи пружалаца бесплатне правне помоћи, у складу са постојећим законима, остали би једини пружаоци посебног специјализованог облика секундарне правне помоћи - заступања у судским поступцима, што одговара и реалности која постоји у Србији.

Чл. 25 би требало изменити тако да се омогући адвокатима да могу да бирају да ли ће се пријављивати као пружаоци бесплатне правне помоћи у оквиру Адвокатске коморе или код другог пружаоца услуге (службе општинске правне помоћи, Правне клинике или организације цивилног друштва). Такође, потребно је допунити ст. 3 истог члана који би прецизирао да адвокати, приликом пријаве, морају да се изјасне у којим областима права би пружали услуге бесплатне правне помоћи, као и да у својој пријави наведу едукације и специјализацију за заступање у одређеној области. Адвокатима би требало бити омогућено и да се одмах изјасне ако у неким областима не желе, из моралних или етичких разлога, да пружају бесплатну правну помоћ. На овакав начин држава би вршила превентивну контролу квалитета услуге.

Коментар чл. 26 се надовезује на предлог који је истакнут у чл. 25. На који начин Министарство за послове правосуђа може да утврђује потребу за пружањем бесплатне правне помоћи одређеним корисницима (осетљивим друштвеним групама), односно ради остваривања циљева из члана 2. овог закона, ако је наведено да ће потреба постојати ако адвокатура и службе организоване у јединицама локалне самоуправе не могу да обезбеде доступност и задовољавајући квалитет бесплатне правне помоћи одређеним корисницима и ако би задовољавање такве потребе било друштвено корисно и оправдано? Ако се не буде захтевало да се адвокати и службе организоване у јединицама

локалне самоуправе опредељују за област пружања бесплатне правне помоћи, већ да важи претпоставка да су они пружаоци у свим областима права, онда надлежно Министарство за послове правосуђа неће бити у могућности да на поуздан и адекватан начин утврђује потребе корисника из посебно осетљивих друштвених група.

Чл 27., у оквиру формалних услова за упис организације цивилног друштва у регистар пружаоца услуге бесплатне правне помоћи, прописао је да удружење мора да има стално запосленог правника који има најмање 3 године радног искуства на правним пословима и да има специјализована знања и сертификате од значаја за пружање бесплатне правне помоћи у одређеним областима. **Оваква одредба представља вид дискриминације установа и удружења као пружалаца услуга у односу на адвокате.** На који начин је адвокат који се тек уписао у именик Адвокатске коморе, након 2 године приправничког радног стажа, и без икакве додатне едукације и специјализације, адекватнији за пружање свих облика бесплатне правне помоћи? Нејасно је да ли овај услов важи само за пружање секундарне правне помоћи или и за примарну правну помоћ. И како закон дозвољава да адвокатски приправници, који су тек завршили факултет, могу уместо својих принципала да заступају странке у судским поступцима у којима би се вршила бесплатна правна помоћ, а осталим правницима са завршеним факултетом се ускраћује могућност да врше и примарну правну помоћ ако немају 3 године искуства и додатну специјализацију?

Друга чињеница која не уважава реалност организација цивилног друштва је чињеница да удружења немају могућности, а ни потребу да имају стално запосленог правника, већ се правне услуге пружају по основу Уговора о делу или ангажовањем адвоката који услуге правне помоћи пружају или у просторијама удружења или у својим канцеларијама. У овом члану уопште није предвиђена могућност заједничког пријављивања удружења и адвоката као пружалаца услуга бесплатне правне помоћи, онако како је то образложено за чл. 25.

Чл. 30 је такође у уској вези са предлогом који је наведен у чл. 25. Поред законских разлога, пружаоцима мора бити остављена могућност да се унапред изјасне ако из моралних или етичких разлога, или у складу са начелима која су наведена у Статуту удружења, тачно одређене и наведене услуге бесплатне правне помоћи не пружају одређеним категоријама корисника. Нпр. удружења самохраних родитеља и удружења особа са инвалидитетом пружају помоћ само тој категорији становништва, женске невладине организације по правилу пружају правну помоћ само женама и деци, Ромске организације могу да пружају правну помоћ везану за права у административним поступцима пред државним органима, али не и у судским поступцима. Наравно, у члану мора бити наведена антидискриминациона клаузула – да не сме постојати дискриминација онако како је дефинисана у Закону о забрани дискриминације.

У чл. 33 сматрамо да је изостављено да се регулише начин обавештавања и пружања услуге бесплатне правне помоћи када се ради о неписменим, непокретним, слепим и глувонемим лицима. Законодавац би морао да предвиди посебне формуларе и процедуре за ове категорије лица, као и преводиоце за знаковни језик. Ставови 4 и 5 овог члана говоре и о максималном броју предмета по адвокату, што у неким ситуацијама може да се претвори у своју супротност када специјализацију за одређене правне услуге нема велики број адвоката. На овај начин тражиоци услуге би могли бити ускраћени за

услугу која им је неопходна зато што постоји мали број специјализованих пружалаца.

Чл. 38 предвиђа општи рок за одлучивање о захтеву за одобравањем пружања бесплатне правне помоћи. Ову одредбу **би требало повезати са чл. 16**. Ако је неким категоријама тражилаца услуге право на пружање бесплатне правне помоћи дато на основу њиховог статуса, сматрамо да нема потребе да се о истом одлучује у року од 15 дана. Овај рок би могао бити релевантан само када је у питању заступање као врста бесплатне правне помоћи. Секундарна правна помоћ која се састоји у писању тужби и поднесака, код категорија тражилаца из чл. 16, некада мора бити пружена хитно, без одлагања и чекања 15 дана на одобрење када је закон већ одобрио.